Zanesljivo vsepovsod
POŠTA SLOVENIJE

Filatelistična zgodba

V poštnih nabiralnikih ali hišnih predalčnikih, kot jim pravijo poštarji, bo spet gneča. Prazniki so pred vrati in začele bodo prihajati božične in novoletne čestitke. Res da jih v zadnjih letih vse več prihaja po elektronski pošti in v obliki SMS-ov, toda vse babice, dedki, tete in strici niso računalniški friki in mnogim sodobna elektronika ne gre prav od rok, čeprav so tudi izjeme.

Zato se za konec leta malce potrudi in sam izdelaj voščilnico. A zakaj, če lahko pošlješ SMS? No, SMS je krasen za prijateljico Ano in prijatelja Matija, malce manj pa bo razveselil babi Fani, ki ji ravnanje z mobilnikom ne gre tako od rok kot tebi. In bo veliko bolj vesela, če bo lahko lično voščilnico postavila na omarico, da jo bodo občudovali vsi sosedje in domači in prijatelji ... Če pa bo na ovitku voščilnice še lepa novoletna znamka Pošte Slovenije, pa lahko izkoristiš priložnost in si omisliš nov hobi – zbiranje znamk.

Zbiranje znamk ni samo zabavno, je tudi način »popotovanja« po tujih deželah in spoznavanja njihove zgodovine, umetnosti, pokrajine in živalskega sveta ...

Kaj je filatelija in kako zbirati znamke? Vse to izveš v tokratni prilogi. Ob tem pa nikakor ne pozabi na tisto voščilnico za najdražje, ki so jim mobilniki zgolj sredstvo za pogovor.

Izdelaj jo, prilepi znamko in jo odpošlji – tako malo stane, da najdražjim pričaramo kakšen nasmešek na obraz!

Hm, kaj naj voščim Šnofiju? V novem letu 2014 ti želim čim manj svežega brokolija! :-) Dragi veselošolec in ljuba veselošolka! Izdelaj najzabavnejše novoletno voščilo in sodeluj v tokratni nagradni igri Pošte Slovenije. Več o njej si preberi na strani 49. Tebi pa želim okužbo s smejalnim virusom za naslednjih 12 mesecev!

Kaj je znamka?

Harmonika, eden izmed najbolj priljubljenih instrumentov v Sloveniji, je dobila svoj prostor tudi na znamki.

Znamka je lahko (po SSKJ):

1. **Nazobčan listek z natisnjeno podobo in nominalno vrednostjo, ki se lepi na poštne pošiljke** – govorimo o poštni znamki.
2. Ploščica, navadno kovinska, za označevanje živali; pasja znamka. Danes se pasje znamke v glavnem ne uporabljajo več, saj ima večina psov vgrajene čipe.
3. Oznaka izdelka z ozirom na izdelovalca. Elan je poznana znamka smuči. Moj stric ima traktor znamke Zetor. Moja sestra uporablja šminko znamke Astor.

Za kaj se uporablja znamka?

Ko govorimo o poštnih znamkah, običajno uporabimo samo besedo znamka. Znamke najdemo danes na poštnih pošiljkah (pismih in razglednicah), včasih so jih lepili tudi na časopise in pakete ter na nekatere poštne dokumente.

S tem, da **prilepimo znamko** na pošiljko, dokažemo, da smo pošti **plačali za prenos pošiljke od** pošiljatelja (tisti, ki pošilja pismo in druge pošiljke) do naslovnika (tisti, ki dobi pošiljko; na njej je njegov naslov).

Pošta za nas opravi **prenos sporočila**, zato ji moramo to plačati. Včasih so poštarji morali kupiti krmo za konje, ki so prenašali poštne sle ali vlekli poštni voz, danes je treba plačati bencin za poštna vozila; in ves čas je bilo treba plačevati poštne delavce, ki so prevažali in prenašali pošiljke. Pred uporabo poštnih znamk je to pristojbino, pravimo ji **poštnina**, plačal naslovnik v gotovini. Izračun poštnine je bil zapleten in zamuden, saj je bila poštnina odvisna od razdalje, na kateri so pošiljko prenesli ali prepeljali, in od mase pošiljke.

Kaj je pošta?

Beseda pošta pomeni **organizacijo, ki se ukvarja s prenosom sporočil**.

Poštno službo so poznali že **Kitajci** 4000 let pred našim štetjem ali **pred 6000 leti**. Imeli so jo tudi **Asirci** in **Egipčani** pred 5000 leti. Na našem ozemlju je delovala prva organizirana poštna služba, ki so jo vpeljali **Rimljani** delno po perzijskem in delno po egipčanskem zgledu. Sporočila so po državi prenašali posebni sli na konjih ali vozovih, ki so na določenih postajah menjavali konje, včasih tudi prenočevali. Te postaje so imenovali **posita statio**. Iz njih izvira **italijansko ime posta** ali po naše **pošta**. Poštna služba se je v Evropi začela pospešeno razvijati po letu 1500. Najprej je opravljala poštne storitve predvsem za vladarje in državne službe, pozneje pa so jo začeli uporabljati tudi obrtniki in trgovci ter vsi tisti, ki so obvladali pisanje in branje.

7–9 razred

Beseda pošta je pomenila tudi razdaljo med dvema postajama, ki je merila 8000 geometrijskih sežnjev (1 sežnj = 8 čevljev, 1 čevelj = 31,2 cm); ena pošta je razdalja 14.976 m.

Bralna pokušina

Zgodba govori o deklici Kebarie, za domače Kedi, ki živi v romskem naselju in je zelo navezana na svojega očeta. Ta jo spodbuja k branju in ji pripoveduje imenitne pravljice. Toda nekega dne Kedijin očka izgine in nihče ji noče povedati, kje je ... Kako zelo zelo pomembno je kdaj lahko pismo, za pokušino preberi v odlomku. Če pa te zanima, kaj pravzaprav pomeni Kedi, kaj se s Kedi zgodi, kam je izginil njen očka in kako rešuje vsakdanje težave, vsekakor preberi knjigo.

Janja Vidmar: Kebarie

Na robu naselja jih je prestregel poštar na kolesu. Iz rumenega plastičnega zabojčka je izvlekel ovojnico.
»Pismo za Kebarie Brajdič,« je oznanil.
»To sem jaz!« je zavpila Kedi.
»Pesnik v rdečem mi je prinesel srečo!« Neučakano mu je iztrgala pismo.
»Slabo te učijo v šoli, *čhajori*,« se je pošalila *phuri dei*. »To je poštar v rumenem.«
»Dadetovo pismo,« je dejala mama.
Pod odtisnjenim pečatom je na znamki pisalo SLOVENIJA.
»Ni ruska,« je zamomljala.
»*Budal*!« je rekla *phuri dei*.
Samanta je poskakovala okrog nje.
»Odpri! Kaj čakaš?«
Z mamo sta se spogledali.
Ovojnico je prepognila in jo spravila v žep.
»Zakaj *dade* ne piše meni?« se je kujala Samanta.
»I meni ne piše. Raje me povabi na sladoled,« je *phuri dei* Samanto prijela za roko.

Vir: Janja Vidmar: Kebarie, Miš, 2010.

Kako je nastala znamka?

Predhodniki znamk

Prvi lističi, ki so označevali plačano poštnino in so tako predhodniki znamk, so se pojavili leta 1653 v pariški Mali pošti (Petite Poste), ki je delovala le na območju mesta. Inovativna ideja plačevanja poštnine pa se ni dolgo obdržala, zamrla je za skoraj 200 let. Bilo je še nekaj poskusov uvedbe znamk, vendar ni nobeden uspel.

7–9 razred

Med predlagatelji uporabe znamk za označevanje plačane poštnine je bil tudi naš rojak ***Lovrenc Košir*** *iz Spodnje Luše nad Škofjo Loko, uslužbenec dvornega knjigovodstva na Dunaju. Toda njegovega* ***predloga iz decembra 1835 (pet let pred Hillovo uvedbo poštne znamke)*** *takratna cesarsko-kraljeva dvorna komora na Dunaju, ki je odločala o poštnem prometu,* ***ni sprejela*** *in tako je slava izumitelja poštne znamke pripadla drugemu.*

Če bi oblast na Dunaju imela več posluha, bi bil naš rojak izumitelj poštne znamke!

Poštni goljufivci

Ko so poštnino še plačevali naslovniki, se je večkrat zgodilo, da naslovnik ni hotel sprejeti pošiljke, saj je pošiljatelj kakšno pomembno sporočilo v obliki dogovorjene kode (šifre) zapisal na zunanji strani pošiljke. Naslovnik si je pošiljko samo ogledal in jo vrnil poštarju, ki za tako pošiljko ni mogel izterjati poštnine.

Prve znamke, ki so se uveljavile v poštnem prometu, so prišle v poštni promet leta 1840 v Združenem kraljestvu (Veliki Britaniji). Za očeta poštne znamke velja **Rowland Hill**, upravnik (danes bi mu rekli generalni direktor) britanske kraljeve Poštne službe. Namen poštne znamke je bil **poenostaviti plačevanje poštnine**, kar je tudi uspelo. Uporaba znamk je pospešila poštni promet, zato so jih že v naslednjih letih začeli uporabljati v različnih državah po svetu. Na območju današnje Slovenije, ki je takrat spadala v Avstrijsko cesarstvo, smo dobili prve znamke 1. junija 1850.

Rowland Hill

Notranji in mednarodni poštni promet

Notranji ali domači promet pomeni prenos poštnih pošiljk v državi, prenos v druge države pa imenujemo mednarodni poštni promet.

Prva znamka

Prva znamka je dobila ime **črni peni** (Penny black). Na njej je upodobljen **profil kraljice Viktorije**, natisnjena je bila v črni barvi in veljala je en peni. Takšna je bila takrat poštnina za pismo z maso pol unče v notranjem prometu (1 unča = 28,345 g). Do pol unče je včasih tehtal list papirja, ki so ga popisali ne eni strani in zložili v pisemsko pošiljko, tako da so skrili vsebino. Pisemske ovojnice, kot jih poznamo danes, so se pojavile **približno takrat kot prve znamke**.

črni peni

7–9 razred

Kraljica Viktorija

… je bila vladarica v 19. stoletju, kraljica Združenega kraljestva Velike Britanije in Irske, ki je vladala skoraj 64 let. Obdobje njene vladavine se po njej imenuje ***viktorijanska doba****, zanjo je značilna industrializacija, gospodarski napredek oziroma napredek na vseh področjih človeškega delovanja (vera v razum, znanost, napredek in liberalizem).*

Prve slovenske znamke

Verigarji

Verigarji, simbol osvobajanja

Posebno mesto med slovenskimi znamkami imajo znameniti **verigarji**. Ime so dobili po motivu, liku sužnja, ki trga verige, se osvobaja iz suženjstva. S tem simbolično kažejo **osvoboditev Slovencev izpod avstro-ogrske monarhije**. Njihovo izdelavo je naročila prva slovenska poštna uprava Poštno in telegrafsko ravnateljstvo za vse slovensko ozemlje. Znamke je oblikoval slovenski slikar Ivan Vavpotič. V začetku so jih tiskali v Ljubljani, pozneje tudi na Dunaju. Naročene so bile za Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, zato je na njih napis Država SHS. Ko so 3. januarja 1919 prišle v prodajo, te države ni bilo več. Kljub temu so verigarji obveljali za **prve slovenske znamke**.

7–9 razred

Država SHS

Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS) je nastala 29. oktobra 1918 in je obsegala ozemlje južnoslovanskih narodov nekdanje Avstro-Ogrske. Obstajala je le 33 dni, do združitve s Kraljevino Srbijo 1. decembra 1918 v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, vseeno pa pomeni njena ustanovitev prelomen trenutek v slovenski zgodovini in odhod iz avstrijske »ječe narodov«.

Ali veš ...

Prva znamka Republike Slovenije

Prva znamka Republike Slovenije je izšla **26. junija 1991**, dan po razglasitvi samostojnosti. Na njej je kot motiv prikazan **nateČajni osnutek slovenskega parlamenta**, ki ga je pripravil naš znani arhitekt Jože Plečnik.

Jože Plečnik (1872–1957)

... je bil slovenski arhitekt, ki je zaznamoval slovensko prestolnico in marsikatero drugo evropsko mesto, kot sta na primer Dunaj in Praga. Ljubljana bi bila brez Plečnika videti precej drugače, saj je oblikoval pomemben del njene podobe: Tromostovje, Narodno in univerzitetno knjižnico (NUK), Čevljarski most, osrednjo mestno tržnico, poletno gledališče Križanke, stadion za Bežigradom, mestno pokopališče Žale ...

Poštna znamka danes

Napis države mora biti viden, edina izjema je Velika Britanija, ki ga nima.

Poštna znamka je **vrednotnica** (papir z določeno denarno vrednostjo za plačevanje storitev), ki jo lahko izda samo pooblaščena organizacija. To je običajno nacionalna pošta, saj z znamkami plačujemo poštne storitve. Po **konvenciji Svetovne poštne zveze** mora vsaka znamka imeti **napis države**, v kateri znamko izdajo, **v latinici**. Edina **izjema je Združeno kraljestvo**; njihove znamke imajo kot glavni ali dodatni motiv vedno **natisnjen lik trenutnega kralja ali kraljice**, zato je vedno jasno, kdo jih je izdal. To izvira iz časa prve znamke, na kateri je bil upodobljen profil kraljice Viktorije.

Tromostovje

Znamka v poklon trilogiji Gospodar prstanov. Prepoznaš prizor?

7–9 razred

Prenos pošiljk z različno maso ima različno ceno, prenos pošiljk v tujino je dražji kot prenos po Sloveniji, dražje so tudi nujne (ekspresne) pošiljke, ki jih danes označujemo z besedo PRIORITY.

*Danes poznamo v glavnem redne in priložnostne znamke, včasih pa so znamke izdajali tudi za posebne vrste pošiljk (na primer časopisne znamke). Uporabljali so tudi posebne znamke (ponekod v svetu jih imajo še danes), imenovane **porto znamke**. Z njimi so na pošiljkah potrdili plačilo kazni za tiste pošiljke, na katere pošiljatelj ni nalepil znamk ali so bile nalepljene znamke v premajhni vrednosti. Porto je moral plačati naslovnik.*

Zbiranje znamk in filatelija

Ljubitelji znamk

Znamke so hitro postale predmet zbiranja. Prvi znani zbiralec znamk je bil dr. John Edward Gray, ki si je za spomin na poštno reformo kupil polo črnih penijev. Ko so izšle druge znamke, je kupil tudi te in začel sestavljati zbirko. Zbiranje znamk se je zelo hitro razvijalo. V začetku so za to dejavnost uporabljali ime *timbromanie* (timbre – znamka v francoščini, zato bi izraz lahko prevedli kot znamkomanija). Leta 1864 je **Francoz Georges Herpin predlagal ime *filatelija*** (iz grških besed philos – prijatelj, ljubitelj in *ateles* – oproščeno plačila). Gre za ljubitelja lističev, ki dokazujejo, da smo poštnino že plačali. Beseda filatelija se je hitro uveljavila povsod v svetu in jo uporabljamo še danes.

Poenostavljen prevod: filatelija = ljubezen do poštnih znamk zbiralec znamk, filatelist = ljubitelj znamk ali po naše znamkar

Filatelistični klubi in društva

Zbiranje znamk je konjiček, s katerim se lahko ukvarjaš sam, lahko pa se zaradi zamenjave znamk in izkušenj pri zbiranju družiš s somišljeniki. Omnibus Club, ki so ga ustanovili leta 1856 v New Yorku, je znan kot prvi klub, v katerem so se poleg drugih zbiralcev sestajali tudi filatelisti. Prvo društvo ali klub, v katerem so se združevali samo znamkarji, je leta 1865 v Parizu ustanovil Geores Herpin, ki je tudi iznašel izraz filatelija.

Prvi **Filatelistični klub za Slovenijo** so ustanovili v Ljubljani 3. julija 1919, vendar že dolgo ne deluje več. **Najstarejše še delujoče filatelistično društvo** pri nas je **Filatelistično društvo Maribor**, ki so ga ustanovili 24. avgusta 1933 in praznuje letos 80-letnico delovanja.

Izmenjave, razstave

V društvih filatelisti izmenjujejo znamke in izkušnje ter si izposojajo kataloge znamk in drugo filatelistično literaturo, ki jo potrebujejo za oblikovanje svojih zbirk in razstavnih predmetov. Posamezna društva prirejajo filatelistične razstave. Nacionalne zveze prirejajo **državne pa tudi mednarodne filatelistične razstave**, na katerih sodelujejo znamkarji iz različnih držav. Mednarodne filatelistične razstave so praviloma **tekmovalne** in razstavljavci na njih lahko dobijo **različne medalje**.

Šolski filatelistični krožki

V nekaterih društvih imajo skupine mladih zbiralcev, večina mladih znamkarjev pa se srečuje v filatelističnih krožkih, ki so običajno v osnovnih šolah. V šolskem letu 2012/13 je bilo v Sloveniji 17 takih krožkov.

Državna mladinska filatelistična razstava v Trbovljah 2013

Iz mitov in legend

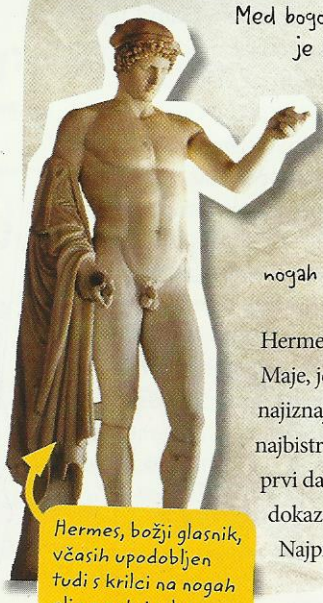

Hermes, božji glasnik, včasih upodobljen tudi s krilci na nogah ali na pokrivalu.

Med bogovi antičnega sveta je še najbolj povezan s tokratno temo Hermes, božji glasnik, ki je prenašal Zevsova sporočila. Običajno je upodobljen s krilci na nogah in glasniško palico.

Hermes, sin Zevsa in Plejade Maje, je bil najspretnejši, najiznajdljivejši in najbistrejši med bogovi. Že prvi dan, komaj rojen, je dokazal svojo iznajdljivost. Najprej je izumil liro (glasbilo s strunami), potem pa je Apolonu ukradel čredo krav. Ko ga je Apolon zaslišal, se mu je tako drzno izmikal in lagal (hoditi, govoriti in lagati se je naučil v istem dopoldnevu svojega rojstva), da ga je ta odvedel pred Zevsa. Zevs je bil nad svojim sinom navdušen in sčasoma se je pridružil bogovom na Olimpu, kjer je postal božji glasnik. Pomagal je bogovom in ljudem v stiski in bil med bolj priljubljenimi bogovi, ki so ga vsi prosili za nasvet. Izumil naj bi tudi kresilo, številke in pismo. Bil je bog trgovcev, varuh poti in popotnikov, vodnik duš v podzemlje, bog pisave in skrivnih znanj, bog raziskovalcev, pa tudi prevarantov in lopovov. Verjetno izvira iz starejšega egipčanskega boga Tota, boga modrosti, znanja, matematike, pisanja in ravnovesja. Rimljani so Hermesa poznali kot Merkurja, ki so ga častili kot boga trgovine. Po tem bogu je že od antike naprej imenovan Zemlji najbližji planet - Merkur.

Uganka:

Naštej še vsaj tri planete, imenovane po bogovih, ter poišči njihovo grško različico. Tistega, ki jih našteje največ, čaka nagrada! Odgovor pošlji na **vesela.sola@mkz.si**.

Znamke in drugo poštno gradivo

Filatelisti ne zbirajo samo znamk

Filatelisti poleg znamk zbirajo tudi drugo s pošto povezano gradivo. Najbolj znani so **poštni žigi**, ki so dosti starejši od znamk. Prvi so se pojavili po zaslugi Henryja Bishopa, »vrhovnega poštnega mojstra« angleške pošte od leta 1660 do leta 1663. Zaradi kritik o počasnosti pošte je ukazal na vsako pošiljko, ki so jo sprejeli v odpravo, odtisniti **žig z datumom sprejema**. Tako je naslovnik lahko **nadzoroval čas potovanja pošiljke**. Ko so se pojavile znamke, so žigi dobili še dodatno funkcijo. Z njimi razveljavijo na pošiljke nalepljene znamke, da jih ne moremo še enkrat uporabiti.

7–9 razred

*Za tiste, ki se ukvarjajo s poštno zgodovino, so pomembni **redni ali dnevni žigi**, za ljubitelje tematske filatelije pa **priložnostni žigi**, ki imajo poleg datuma in imena pošte še **dodatno besedilo in/ali ilustracijo**.*
*Poleg znamk in žigov filatelisti zbirajo tudi **poštne celine** – to so poštni dokumenti z natisnjeno znamko ali napisom, da je poštnina plačana. Najbolj znane celine so **dopisnice**. Za tematske filateliste so posebno zanimive take z dodanimi ilustracijami.*
Filatelisti zbirajo tudi zvezčiče z znamkami, telegrame, maksimum karte in različne poštne dokumente, na katerih so prilepljene znamke in odtisnjeni poštni žigi.

Pozor, ilegalne znamke

V želji za zaslužkom nekateri trgovci z znamkami prodajajo znamke z imeni neobstoječih držav ali pokrajin, ki nimajo pravice izdajati znamk. Pravimo jim ilegalne znamke, čeprav to sploh **niso poštne znamke**, saj z njimi **ne moremo pošiljati poštnih pošiljk**.

Področja zbiranja

Znamkarji zbirajo znamke in drugo filatelistično gradivo na različne načine. Nekateri zbirajo samo znamke ene države ali skupine držav. Takim zbirkam pravimo generalne zbirke in načinu zbiranja **tradicionalna filatelija**.
Drugi sploh ne zbirajo samo znamk, ampak cela pisma in druge pošiljke, na katerih so znamke, poštni žigi in druge poštne oznake. Sem spadajo tudi drugi poštni dokumenti z znamkami in žigi. To področje zbiranja imenujemo **poštna zgodovina**.
Za mnoge zbiralce, predvsem mlade, je najbolj zanimiva **tematska filatelija**. Tematski zbiralci zbirajo znamke, poštne žige, ilustrirane dopisnice, zvezčiče, telegrame in drugo filatelistično gradivo, ki je povezano z izbrano temo. Teme so raznolike in so odvisne od želja in idej zbiralca. Planinci zbirajo znamke s planinsko tematiko, nogometaši takšne, ki so povezane z nogometom, ljubitelji malih živali zbirajo filatelistično gradivo, na katerem so muce, psi, papige in druge podobne živali, glasbeniki filatelistično gradivo, ki je povezano z glasbo in glasbeniki ...

Pismo iz časa, ko še ni bilo znamk, zato je poštnina 4 krajcarje zapisana z rdečim svinčnikom.

O čem pripovedujejo znamke?

Večina zbiralcev se odloči za zbiranje znamk zaradi **najrazličnejših motivov**, ki so prikazani na njih. Na prvih znamkah so bili upodobljeni v glavnem **vladarji in različni simboli**. Izdajatelji pa so kmalu ugotovili, da so lahko znamke zanimivo **promocijsko in propagandno gradivo**. Znamke posameznih držav običajno prikazujejo znamenite žene in može, ki so živeli in delovali v tej državi (pesnike, pisatelje, slikarje in druge umetnike, znanstvenike, športnike pa tudi druge), rastline in živali, ki so značilne za državo, naravno in kulturno dediščino (naravni parki, gradovi, samostani, spomeniki), pomembne dogodke ali obletnice dogodkov in tudi aktualne probleme časa, v katerem živimo.
Kot propagandno sredstvo so znamke uporabljali med vojno, danes pa z njimi napovedujejo olimpijske igre in druge velike športne dogodke.
V zadnjih letih nekatere pošte izdajajo znamke z motivi, ki so všeč zbiralcem, zato najdemo na znamkah princeso Diano, Beatlese, junake risanih filmov, karikature znanih oseb in podobne motive.

Znamka, posvečena boju proti AIDS-u

7–9

Maksimum karta *je razglednica, ki ima znamko prilepljeno in žigosano na slikovni strani. Motiva na razglednici in znamki se morata popolnoma ujemati, z motivom mora biti povezan tudi poštni žig.*

Primer maksimum karte. Pošči razlike med veliko in malo sliko!:-)

Filatelistična abeceda

Samo nepoškodovane znamke

Zbiramo lahko žigosane ali nežigosane znamke, toda vse znamke, ki jih uvrstimo v zbirko, morajo biti nepoškodovane. To pomeni, da morajo imeti vse zobce, ne smejo biti prepognjene, zatrgane ali umazane; če niso žigosane, morajo imeti tudi nedotaknjeno lepilo.

Pripomočki

Z znamkami je treba pazljivo ravnati. Ker morajo imeti nežigosane znamke nedotaknjeno lepilo, naši prsti pa so vedno malo vlažni, prijemamo znamke s **posebno pinceto**. To ni pinceta iz očetove delavnice z nazobčanim koncem niti mamina za puljenje obrvi. Filatelistične pincete imajo ploski končni površini, da znamk z njimi ne poškodujemo. Pinceta je obvezen pribor vsakega znamkarja.

Nekateri detajli na znamkah in žigih so s prostim očesom težko vidni, zato je v priboru mnogih filatelistov **povečevalno steklo**.

Posebna pinceta za prijemanje znamk. Mamina za puljenje obrvi ne pride v poštev!

Kaj je zobčanje?

Znamke so natisnjene v večji ali manjši poli, iz katere jih je treba izločiti. Prve znamke so iz pole izrezovali s škarjami. Kasneje so med posameznimi znamkami v poli naredili vrste luknjic (perforacija). Na tem mestu papir ni več tako močan in lahko posamezne znamke enostavno iztrgamo iz pole. Iztrgana znamka ima na robovih ostanke papirja med luknjicami, ki so videti kot zobci; pravimo, da so znamke zobčane. Za zbiralce je pomembno, da je znamka iz pole iztrgana tako, da so na robovih vsi zobci.

7–9 razred

Vrednost zobčanja pomeni **število zobcev na razdalji dveh centimetrov**. Za določanje te vrednosti uporabljamo napravo **zobomer**. Za filateliste je ta podatek pomemben, ker se lahko posamezne znamke razlikujejo samo po vrednosti zobčanja. Kadar imamo isto znamko v dveh različnih zobčanjih, jih je v enem zobčanju običajno bistveno manj kot v drugem, zato so take znamke dosti dražje.

Vodni znak

To je poseben znak, narejen v strukturi papirja, ki ga uporabljajo za tiskanje znamk. Pomeni **varnostni element proti ponarejevalcem**, saj lahko takšen papir dobijo samo tiskarne vrednotnic, med katere sodijo poštne znamke. Takšne znake najdemo tudi v papirju, na katerega so natisnjeni bankovci. Nekatere vodne znake vidimo, če znamko pogledamo proti svetlobi, za druge potrebujemo pomoč lekarniškega bencina ali celo posebno napravo, imenovano signascop.

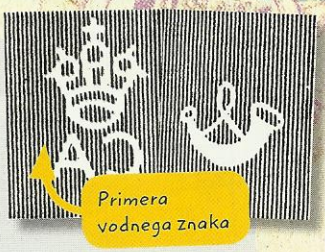

Primera vodnega znaka

Na filatelističnem tržišču

Za vsakega zbiralca so vse znamke in drugi kosi filatelističnega gradiva, ki sestavljajo njegovo filatelistično zgodbo, enako dragoceni, na filatelističnem tržišču pa je seveda drugače. Posebej **dragi** so tisti primeri, ki jih je zelo malo, radi pa bi jih imeli mnogi zbiralci. A zelo dragih znamk praviloma ne kupujejo znamkarji, ampak bankirji in drugi, ki pričakujejo, da se bo njihova cena še dvignila. Nekateri znajo zares trgovati prav z vsem!

Dragocene napake

Blago z napako je običajno manj vredno od neoporečnega, pri znamkah pa je malo drugače. **Tiste znamke, ki so se izmuznile strogemu nadzoru v tiskarni in na pošti ter so kljub napaki prišle na tržišče, so običajno redke, torej dragocene**. Najbolj znani tovrstni znamki sta **modri in rdeči mavricijus**. Gre za znamki, ki ju je naročil guverner otoka Mauritius. Otoški graver naročila ni dobro razumel in je na znamkah za en in dva penija naredil napis POST OFFICE (poštni urad) namesto POST PAID (poštnina plačana). Ko je tiskar prinesel prve znamke z napačnim napisom guvernerju, tega ni bilo doma, njegova žena pa je prve znamke na otoku takoj uporabila. Teh znamk je danes zelo malo, nekaj je posameznih, druge so na pismih. Najbolj znano je **Bordojsko pismo** (ker je bilo poslano vinskim trgovcem v Bordeaux), na katerem sta obe znamki, modra in rdeča. To pismo je v zadnji znani prodaji doseglo **ceno 5 milijonov evrov**.

Bordojsko pismo

Najdražja posamezna znamka je ravno tako znamka z napako. Gre za prvo **švedsko znamko za tri skillinge iz leta 1855**, ki bi morala biti zelena, pa je zaradi napake v tisku oranžnorumene barve. Do danes se je ohranila samo ena taka znamka, ki je bila nazadnje prodana za okoli **3 milijone evrov**.